

ReFEEHS Istraživanje - interprofesionalno obrazovanje

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Sadržaj

UVOD.....	3
INTERPROFESIONALNO OBRAZOVANJE	3
STAVOVI NASTAVNIKA I SARADNIKA	4
ANKETNI UPITNIK	4
REZULTATI.....	4
STAVOVI STUDENATA	9
ANKETNI UPITNIK	9
REZULTATI.....	9
ZAKLJUČAK.....	11
PRILOG.....	13

This project has been funded with support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Uvod

Interprofesionalno obrazovanje

Interprofesionalno obrazovanje (IPO) je nova strategija obrazovanja zdravstvenih radnika koja ima za cilj bolju međusobnu profesionalnu saradnju i poboljšanje usluga zdravstvene zaštite. Očekuje se da će se studenti ovakvim obrazovanjem osposobiti za kolaborativnu praksu, odnosno zajednički rad svih zdravstvenih radnika radi postizanja najvišeg nivoa zdravstvene zaštite i veće dobiti za pacijenta.

Implementacija interprofesionalnog obrazovanja u obrazovne i ustanove zdravstvene i socijalne zaštite predstavlja veoma složen sistem sa ključnim elementima: studentima, nastavnicima/supervizorima i institucijama.

Kao preduslov za razvoj zajedničkih nastavnih planova i programa za interprofesionalno obrazovanje različitih profila zdravstvenih radnika neophodno je upoznati nastavnike i saradnike, ali i studente sa interprofesionalnim obrazovanjem, kao i ispitati njihove stavove po ovom pitanju. Njihovi stavovi prema interprofesionalnom obrazovanju, kao i spremnost za ovakav vid obrazovanja budućih zdravstvenih radnika predstavlja presudan korak za njeno sprovođenje.

S tim u vezi je u oktobru 2016. godine kreiran anketni upitnik „RG Interprofesionalno obrazovanje – ReFEEHS projekat Erasmus+“ kako bi se ispitalo poznavanje ove teme i stavovi nastavnika i saradnika visokoškolskih ustanova koje učestvuju u obrazovanju budućih zdravstvenih radnika. Upitnik je elektronski distribuiran svim Univerzitetima u Srbiji, partnerima projekta, koji obrazuju različite profile zdravstvenih radnika. Predviđeni period za prikupljanje podatka je bio tri meseca.

Tokom oktobra školske 2016/2017. godine na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu sprovedeno je istraživanje u cilju procene stavova studenata prema IPO. Planirano je da se tokom prve polovine 2017. godine ispituju stavovi studenata i ostalih visokoškolskih ustanova koje obrazuju zdravstvene radnike u Srbiji.

Stavovi nastavnika i saradnika

Anketni upitnik

Anketni upitnik „RG Interprofesionalno obrazovanje – ReFEEHS projekat Erasmus+“ je sadržao opšta demografska pitanja, potom pitanja u vezi radnog mesta i visokoškolske ustanove u kojoj nastavnik ili saradnik radi. Potom su data pitanja koja se odnose na poznavanje interprofesionalnog obrazovanja, kao i šta u najvećoj meri predstavlja prepreku za njeno uvođenje u obrazovni sistem.

Centralni deo upitnika se odnosio na skalu spremnosti za IPO (engl. The Readiness for Interprofessional Learning Scale – RIPLS) koju je činilo deset tvrdnji za čije se vrednovanje koristi petostepena Likertova skala.

Poslednji deo upitnika sadržao je pitanja u vezi spremnosti nastavnika i saradnika da se informišu i steknu nova znanja u vezi IPO i kolaborativne prakse, kao i spremnost da kreiraju nastavni materijale za IPO i dele među studijskim programima svih budućih zdravstvenih profesija.

Ukupan broj pitanja u upitniku je bio pet za dobijanje opštih podataka i 20 za procenu poznavanja i stavova prema IPO. Izgled upitnika, kao i pitanja koja sadrži dati su u Prilogu ovog Izveštaja.

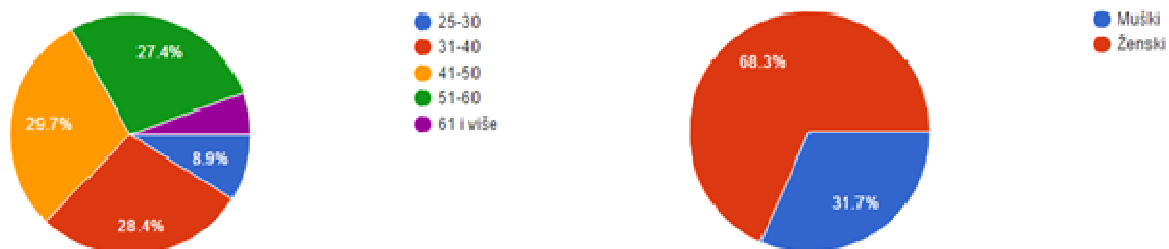
Rezultati

U periodu od 26. oktobra 2016. godine do 15. januara 2017. godine ukupno je popunjeno 303 anketnih upitnika.

Za tri starosne grupe broj popunjenih upitnika je veoma sličan i kreće se od 27,4% do 29,7%, dok je broj popunjenih upitnika u najmlađoj i najstarijoj uzrastnoj grupu približan (8,9% za 25-30 godina i 5,6% za uzrast više od 61 godine). Procentualna zastupljenost ženskog pola (68,3%) među nastavnicima i saradnicima koji su učestvovali u istraživanju je duplo veća u odnosu na nastavnike i saradnike muškog pol (31,7%).

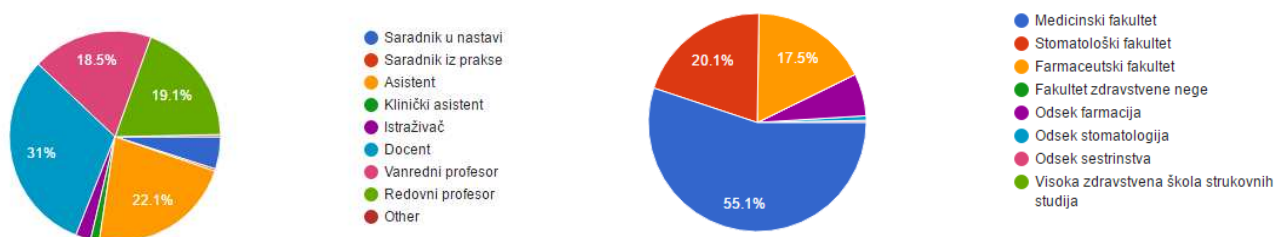

Procentualna raspodela nastavnika i saradnika na osnovu starosti i pola prikazana je na slici 1.

Slika 1. Procentualna raspodela nastavnika i saradnika visokoškolskih ustanova koje učestvuju u obrazovanju budućih zdravstvenih radnika na osnovu starosti i pola

Procentualna raspodela nastavnika i saradnika na osnovu zvanja/radnog mesta, kao i fakulteta na kome su zaposleni prikazana je na slici 2.

Slika 2. Distribucija nastavnika i saradnika visokoškolskih ustanova koje učestvuju u obrazovanju budućih zdravstvenih radnika na osnovu zvanja/radnog mesta, kao i fakulteta na kome su zaposleni.

Najveći broj upitnika su popunili nastavnici i saradnici Medicinskih fakulteta sva četiri Univerziteta (55,1%), zatim nastavnici i saradnici Stomatološkog (20,1%) i Farmaceutskog fakulteta (17,5%) i izvestan broj upitnika je popunjen na Odseku farmacije (6,3%), Odseku stomatologije (0,7%) i Odseku sestrinstva (0,3%).

Prema zvanju/radnom mestu najviše su se popunjavanju upitnika odazvali docenati (31%), zatim asistenti (22,1%) i skoro ujednačen broj vanrednih (18,5%) i redovnih profesora (19,1%).

U daljem tekstu biće dat pregled odgovora dobijenih od nastavnika i saradnika visokoškolskih ustanova koje učestvuju u obrazovanju budućih zdravstvenih radnika.

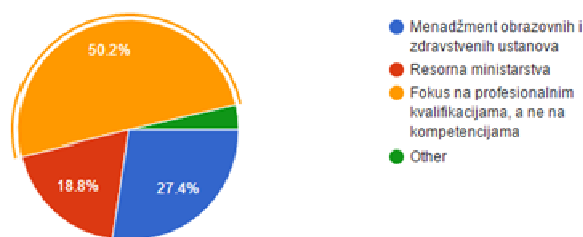
Poznavanje interprofesionalnog obrazovanja

Ogromna većina ispitanika (95,7%) prepoznala je interprofesionalno obrazovanje kao učenje sa drugima, o drugima i od drugih. Minimalan broj ispitanika (4,3%) je odgovorilo da IPO predstavlja samo učenje sa drugima, dok nije bilo odgovora da je IPO učenje o drugima.

Više od polovine učesnika (52,5%) bilo je delimično informisano o osnovnim principima interprofesionalnog obrazovanja, 39,6% uopšte nije bilo informisano, dok je 7,9% tvrdilo da je potpuno informisano.

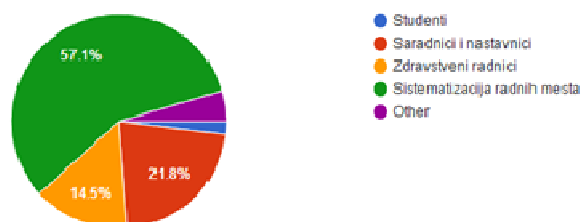
Velika većina ispitanika (80,5%) smatrala je da je većina potreba za razvojem i uvođenjem interprofesionalnog obrazovanja bazirana na efektivnom timskom radu, manjim troškovima za obrazovne i zdravstvene ustanove i poboljšanju usluga zdravstvene zaštite. 11,9% ispitanika smatralo je da je većina potreba za razvojem i uvođenjem interprofesionalnog obrazovanja bazirana na ličnim percepcijama, efektivnom timskom radu i poboljšanju usluga zdravstvene zaštite.

Ključne prepreke za uvođenje IPO na osnovu iskustva razvijenih zemalja su prema mišljenju ispitanika prikazane na slikama 3a i 3b.

Slika 3a. Mišljenje nastavnika i saradnika o ključnoj sistemskoj prepreci za uvođenje IPO

Oko polovine ispitanika (50,2%) smatra da je ključna sistemaska prepreka za uvođenje interprofesionalnog obrazovanja fokus na profesionalnim kvalifikacijama, a ne na kompetencijama. 27,4% smatralo je da je u pitanju menadžment obrazovnih i zdravstvenih ustanova, dok je 18,8% kao ključnu sistemsku prepreku videlo resorna ministarstva.

Slika 3b. Mišljenje nastavnika i saradnika o ključnoj funkcionalnoj i operativnoj prepreci za uvođenje IPO

Više od polovine učesnika u anketi (57,1%) smatralo je da je ključna funkcionalna i operativna prepreka kod uvođenja interprofesionalnog obrazovanja sistematizacija radnih mesta. 21,8% smatralo je da su u pitanju saradnici i nastavnici, dok je 14,5% same zdravstvene radnike smatralo za ključnu funkcionalnu i operativnu prepreku.

Ogromna većina učesnika u anketi (96,4%) zna da je interprofesionalno obrazovanje značajan korak ka kolaborativnoj praksi, dok većina ispitanika (72,9%) prepoznaje da kolaborativna praksa podrazumeva/uključuje zdravstvene radnike različitih profesija, pacijente, njihove porodice i lokalnu zajednicu.

Stavovi prema interprofesionalnom obrazovanju

Većina ispitanika (85-95%) je izrazila saglasnost u pogledu činjenice da veštine timskog rada studenti svih studijskih programa zdravstvenih struka treba da steknu tokom studija, kao i da će učenje na ovakav način poboljšati komunikaciju među članovima zdravstvenog tima, doprineti boljem razumevanju zdravstvenih problema pacijenta, omogućiti bolje sagledavanje budućih profesionalnih zadataka, kao i profesionalnih ograničenja i da će ošta dobit za pacijenta biti veća. Ukupan RIPLS skor je bio (AS=82,26; SD 10,2) što ukazuje na spremnost nastavnika i saradnika za interprofesionalno obrazovanje, kao novog vida obrazovanja budućih zdravstvenih radnika.

Deskriptivna analiza svake pojedinačne tvrdnje pokazala je da su se nastavnici i saradnici najviše složili da veštine timskog rada studenti svih studijskih programa na fakultetima/školama zdravstvenih nauka treba da usvoje tokom studija (AS=4,45; SD 1,2), kao i da će zajedničko učenje poboljšati komunikaciju između zdravstvenih radnika i ostalih članova zdravstvenog tima (AS=4,36; SD 1,1).

Oko polovine učesnika (48,8%) složilo se sa tvrdnjom da će učenje sa studentima drugih studijskih programa zdravstvenih nauka omogućiti pozitivan stav prema drugim zdravstvenim radnicima i njihovoj ulozi u sistemu zdravstvene zaštite. 42,6% u potpunosti se složilo, dok je 8,3% bilo neutralno u odnosu na navedenu tvrdnju (AS=4,33; SD 1,1).

I za ostale ispitivane tvrdnje u smislu uticaja zajedničkog učenja na efikasnost zdravstvenog tima (AS=4,21; SD 1,1), dobrobiti za pacijenta (AS=4,25; SD 1,0), bolje razjašnjavanje suštine zdravstvenih problema pacijenta (AS=4,27; SD 1,0), razumevanje profesionalnih ograničenja (AS=4,28; SD 1,1) i bolje sagledavanje svojih budućih profesionalnih zadataka (AS=4,29; SD 1,0) su dobijeni slični rezultati.

Najmanji dobijeni skor među ispitivanim tvrdnjama, iako i on dosta visok (AS=4,09; SD 0,9), se odnosio na tvrdnju da će „učenje sa studentima drugih studijskih programa zdravstvenih nauka tokom studija pomoći budućem zdravstvenom radniku da bolje komunicira sa pacijentom i njegovom porodicom.“

Tvrđnja u vezi koje su se nastavnici i saradnici najmanje složili bila je „učenje sa studentima drugih studijskih programa zdravstvenih nauka tokom studija nije neophodno“ (AS=2,6; SD 0,3).

Spremnost za učešće u kreiranju i deljenju nastavnih materijala

Ogromna većina učesnika u anketi (94,4%) potvrdila je svoju zainteresovanost da usvoji nova znanja o interprofesionalnom obrazovanju i kolaborativnoj praksi. Takođe, većina nastavnika i saradnika (91,4%) zainteresovana je i voljna da kreira i učestvuje u interprofesionalnom obrazovanju, kao i da kreirane nastavne materijale podeli sa svim akterima u interprofesionalnom obrazovanju (93,7%).

Komentari nastavnika i saradnika u pogledu interprofesionalnog obrazovanja

„Nadam se da će IPE inicijativa zaživeti u ustanovi u kojoj sam nastavnik.“

„Pozdravljam inicijativu za pokretanjem interprofesionalnog obrazovanja.“

„Nedostaje više informacija o: iskustvima drugih zemalja u pogledu osnovnih programa za interprofesionalno obrazovanje, osnovnim sadržajima interprofesionalnog obrazovanja, načinima realizacije programa nastave interprofesionalnog obrazovanje za studente različitih studijskih programa.“

„Volela bih da pored ove ankete koju rešavamo jednom godišnje dođe i do neke konkretne realizacije ovakvog vida obrazovanja a ne da se sve završi na rešavanju ankete i prikupljanju statističkih podataka.“

„Interprofesionalno obrazovanje je budućnost savremene zdravstvene usluge sa pacijentom u fokusu i apsolutno je neophodno u obrazovnom sistemu za kreiranje zdravstvenih profesionalaca.“

„Vreme je za dela.“

„Treba pojasniti suštinu potrebe interprofesionalnog obrazovanja kao vida edukacije, kreirati strategiju interprofesionalne aktivnosti, stvoriti uslove za praktičnu realizaciju i biti svestan brojnih limita u timskom radu.“

„Smatram da bi novina ovakve vrste bila pravo osveženje i vidim samo velike benefite kako po kolege tako i po pacijente.“

„Kao farmaceut, smatram da bi interprofesionalno obrazovanje omogućilo farmaceutima da postanu priznatiji (od strane lekara i pacijenata, pre svega), da iskažu bolje svoje kompetencije, budu manje potcenjeni i obavljaju sve ono za šta se školuju. Zbog toga smatram da je interprofesionalna saradnja još tokom studija izuzetno važna.“

Stavovi studenata

Anketni upitnik

Tokom oktobra školske 2016/2107. godine na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu sprovedeno je istraživanje sa ciljem procene stavova studenata prema strategiji interprofesionalnog učenja. Za procenu stavova studenata koristila se skala spremnosti za interprofesionalno učenje (engl. *The Readiness for Interprofessional Learning Scale* – RIPLS). RIPL skala je sačinjena od devetnaest tvrdnji za čije se vrednovanje koristi petostepena Likertova skala. Istraživanjem je planirano i realizovano uvodno petnaestominutno predavanje u cilju upoznavanja studenata sa interprofesionalnim učenjem koje su održali istraživači, a koji su ujedno i nastavnici Fakulteta. Svi studenti, prisutni na predavanju, su bili pozvani da učestvuju i svi su dobili informaciju o istraživanju, najpre usmenim putem nakon predavanja, a zatim i pisanim putem na samom upitniku.

Rezultati

U istraživanju je učestvovalo ukupno 256 studenata, odnosno 136 (46,9%) studenta pete godine integrisanih akademskih studija medicine, i 120 (53,1%) studenata druge i treće godine osnovnih strukovnih i akademskih studija zdravstvene nege. Većina studenata bila je ženskog pola 184 (71,9%), dok su 72 (28,1%) studenta bila muškog pola. Pre upisa na fakultet 171 (66,8%) student je završio medicinsku školu, a 83 (32,4%) gimnaziju, dok su dva studenta (0,8%) završila neku drugu školu.

Ukupan RIPLS skor je bio (AS =71,0; SD 11.1) što ukazuje da su studenti spremni za zajedničko učenje. Deskriptivna analiza svake pojedinačne tvrdnje RIPLS pokazala je da tvrdnje sa kojom su se svi studenti najviše složili jesu „U malim grupama koje uče da rade, studenti treba da razvijaju poverenje i međusobno poštovanje“ (AS = 4.5; SD 0.7), a potom i „Veštine timskog rada studenti svih studijskih programa zdravstvenih nauka treba da nauče pre diplomiranja“ (AS = 4.4; SD 0.9). Tvrdnja sa kojom su se studenti najmanje slagali bila je „Moram usvojiti mnogo više znanja i veština nego studenti drugog studijskog programa zdravstvenih nauka“ (AS = 2.5, SD

1.2). Dakle, korist od zajedničkog učenja, uključujući sticanje veština timskog rada je viđeno kao način unapređenja nege i bezbednosti pacijenta i jačanje profesionalnih odnosa. Međutim, studenti zdravstvene nege, studenti ženskog pola, studenti nižih studijskih godina i oni sa prethodno završenom školom iz oblasti zdravstva i socijalne zaštite imali su statistički značajno viši ukupni RIPLS skor u odnosu na njihove parove (studenti medicine, muški pol, više studijske godine i prethodno završena gimnazija).

Rezultati istraživanja ukazuju na pozitivne stavove studenata zdravstvene nege i medicine prema interprofesionalnom obrazovanju što pruža dobru osnovu za uvođenje ove obrazovne strategije u nastavne planove i programe dodiplomskog obrazovanja počevši od prve godine studija.

Budući da su ovim istraživanjem obuhvaćeni samo studenti medicine i zdravstvene nege jednog Univerziteta, daljim ispitivanjem stavova studenata i drugih profila zdravstvene struke na sva četiti Univerziteta u Srbiji će dati još bolji uvid o poznavanju i mišljenju studenata prema IPO, kao obrazovnoj strategiji.

Zaključak

Sprovedeno istraživanje daje uvid u poznavanje i stavove nastavnika, saradnika i studenata prema interprofesionalnom obrazovanju.

Rezultati pokazuju da je nastavnicima i saradnicima uglavnom poznat ovaj vid obrazovanja, ali i da su spremni da se više informišu i usvoje znanja o IPO i kolaborativnoj praksi. Istraživanje ukazuje na pozitivne stavove, kako nastavnika i saradnika sva četiri Univerziteta u Srbiji, tako i studenata medicine i zdravstvene nege Medicinskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu. Većina nastavnika i saradnika koji su učesvovali u istraživanju je saglasno da će ovakav vid učenja, tj. zajedničko učenje doprineti efikasnijem radu zdravstvenog tima, boljem razumevanju problema pacijenta, boljem sagledavanju svojih profesionalnih ograničenja, boljoj komunikaciji sa pacijentima i njihovim porodicama i da će opšta dobit za pacijenta biti veća ako studenti svih zdravstvenih profila budu učili jedni o drugima, jedni sa drugima, i jedni od drugih, a time će i efikasnost zdravstvene zaštite biti veća.

Pozitivni stavovi prema IPO, spremnost da se kreiraju i dele nastavni materijali pruža dobru osnovu za uvođenje ove obrazovne strategije u nastavne planove i programe dodiplomskog obrazovanja studenata svih zdravstvenih profila.

U istraživanju i izradi izveštaja učestvovali:

Prof. dr sc. med. Zoran Komazec

Prof. dr Ljiljana Tasić

Prof. dr Vladimir Jakovljevic

Prof. dr sc. med. Dragana Milutinović

Doc. dr sc. med. Dragana Simin

Doc. dr Danijela Đukić-Ćosić

Izveštaj revidirali i odobrili RG IPO:

Prof. Imre Boncz, koordinator

Prof. Martin Henman

Prof. Rui Silva

Prof. Vanyo Mitev

Prof. dr Ljiljana Tihacek

Prof. dr Ljiljana Tasić

Doc. dr Danijela Đukić-Ćosić

Prof. dr Vladimir Jakovljević

Prof. dr Radmila Veličković-Radovanović

Prof. dr Vladmila Bojanić

Prof. dr sc. med. Zoran Komazec, nacionalni koordinator

Prof. dr sc. med. Dragana Milutinovic

Doc. dr sc. med. Dragana Simin

Prilog

IPO anketni upitnik za nastavnike i saradnike

IPO anketni upitnik za studente

